

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Факультет архітектури, будівництва та декоративно-прикладного мистецтва
Кафедра декоративно-прикладного та образотворчого мистецтва

Євгенія НОВАК
2026 року

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни

РИСУНОК

(назва навчальної дисципліни)

обов'язкова

Освітньо-професійна програма: Декоративне мистецтво та ремесла

Спеціальність: ВЗ Декоративне мистецтво та ремесла

Галузь знань: В Культура, мистецтво та гуманітарні науки

Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

Мова навчання українська

Чернівці 2026 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Рисунок» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Декоративне мистецтво та ремесла» другого (магістерського) рівня вищої освіти

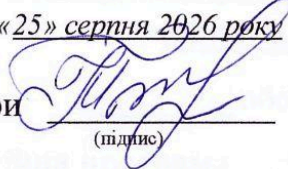
Розробник: Салевич Іван Миколайович – доцент кафедри декоративно-прикладного та образотворчого мистецтва, заслужений художник України

Викладач, що забезпечує читання даної навчальної
Салевич Іван Миколайович – доцент кафедри декоративно-прикладного та образотворчого мистецтва, заслужений художник України

Погоджено з гарантом ОП **Мирослава ЖАВОРОНКОВА**
(підпис)

Затверджено на засіданні кафедри декоративно-прикладного та образотворчого мистецтва

Протокол № 1 від «25» серпня 2026 року

Завідувач кафедри **Мирослава ЖАВОРОНКОВА**
(підпис)

Схвалено методичною радою факультету АБДПМ

Протокол № 1 від « 27 » серпня 2026 року

Голова методичної ради **Оксана ГАЛУНКА**
(підпис)

Метою навчальної дисципліни «Рисунок» є поглиблення та вдосконалення професійних знань, умінь і навичок здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти у сфері академічного та творчого рисунка, розвиток художньо-образного, просторового й аналітичного мислення, формування здатності до самостійного розв'язання складних професійних і творчих завдань, застосування сучасних методів, технологій і засобів графічного зображення у мистецькій, дизайнерській, проєктній, науково-педагогічній та дослідницькій діяльності.

Опанування дисципліни спрямоване на розвиток творчої індивідуальності, художньої культури та професійної майстерності, удосконалення навичок візуального аналізу й інтерпретації форми, створення авторських графічних творів, а також формування здатності інтегрувати традиційні академічні засади рисунка із сучасними мистецькими практиками, цифровими технологіями та інноваційними підходами в галузі образотворчого мистецтва і дизайну.

Навчальна дисципліна також забезпечує підготовку магістрів до професійної, творчої, проєктної, науково-дослідної та педагогічної діяльності, сприяє формуванню навичок критичного мислення, художньої рефлексії, академічної доброчесності та здатності до безперервного професійного розвитку в умовах сучасного мистецького й освітнього простору.

Пререквізити: Засвоєння навчальної дисципліни «Рисунок» передбачає інтеграцію знань, умінь і навичок з таких дисциплін як «Пластична анатомія», «Рисунок, перспектива та пластична анатомія». Ефективність засвоєння навчальної дисципліни підвищують навчальні дисципліни «Академічний живопис», «Основи реставрації та копіювання творів мистецтва», «Історія сучасного мистецтва», «Композиція».

Результати навчання:

ЗК1. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК2. Вміння виявляти, ставити та розв'язувати проблеми.

ЗК5. Здатність розробляти та керувати проєктами.

ЗК6. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

СК.1.Здатність переосмислювати базові знання, демонструвати розвинену творчу уяву, використовувати власну образно-асоціативну мову при створенні художнього образу.

СК.2.Здатність трактувати формотворчі мистецькі засоби як відображення історичних, соціокультурних, економічних і технологічних етапів розвитку суспільства.

СК3. Здатність використовувати знання та практичні навички з сценографії з метою найвиразнішого розкриття концепції і змісту драматичного твору та його художнього втілення.

СК6. Здатність формувати мистецькі концепції на підставі провед дослідження тих чи інших аспектів художньої творчості.

СК9.Здатність створювати затребуваний на художньому ринку суспільно значущий продукт образотворчого та/або декоративного мистецтва.

ПРН1. Визначати, аналізувати і пояснювати історичні, культурологічні, соціокультурні, художньо-естетичні аспекти розвитку світового та українського декоративного мистецтва.

ПРН2. Інтерпретувати та застосовувати семантичні, іконологічні, іконографічні, формально-образні і формально-стилістичні чинники образотворення.

ПРН3. Володіти інноваційними методами та технологіями роботи у відповідних матеріалах різної напрямку.

ПРН4. Представляти формотворчі мистецькі засоби як відображення історичних, соціокультурних, економічних і технологічних етапів розвитку суспільства.

ПРН5. Критично осмислювати теорії, принципи, методи та поняття з різних предметних галузей для розв'язання завдань і проблем у галузі образотворчого та/або декоративного мистецтва.

ПРН6. Застосовувати сучасні інформаційно-комунікаційні технології в освітній та музейній справах.

ПРН7. Володіти фаховою термінологією, науково-аналітичним апаратом, проводити аналіз та систематизацію фактологічного матеріалу та методикою проведення наукових досліджень.

ПРН8. Визначати мету, завдання та етапи мистецької, реставраційної, дослідницької та освітньої діяльності, сприяти оптимальним соціальнопсихологічним умовам для якісного виконання роботи.

ПРН9. Володіти базовими методиками захисту інтелектуальної власності; застосовувати правила оформлення прав інтелектуальної власності

ПРН10. Застосовувати у мистецькій та дослідницькій діяльності знання естетичних проблем образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва, реставрації, основних принципів розвитку сучасного візуального мистецтва.

ПРН11. Володіти знаннями до визначення ефективності та апробації сучасних теоретичних підходів та концепцій інтерпретації феноменів культурно-мистецьких процесів.

ПРН12. Представляти результати діяльності у науковому та професійному середовищі в Україні та у міжнародному професійному середовищі.

ПРН13. Вибудовувати якісну та розгалужену систему комунікацій, представляти результати діяльності у вітчизняному та зарубіжному науковому і професійному середовищі.

ПРН14. Застосовувати методологію наукових досліджень у процесі теоретичного і практичного аналізу; дотримуватися принципів академічної доброчесності; узагальнювати результати дослідження та впроваджувати їх у мистецьку практику; виявляти практичні та теоретичні особливості наукової гіпотези.

ПРН15. Планувати професійну діяльність у сфері образотворчого і декоративного мистецтва, реставрації відповідно до потреб і запитів суспільства та ринку.

Опис навчальної дисципліни Загальна інформація

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	лекцій	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	1,2,3	1,2,3	7.0	210	-	56	-	-	154	-	1,2 залік 3 іспит

Структура змісту навчальної дисципліни 1 семестр

Назви змістових модулів і тем навчальних занять	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7
Змістовий модуль 1.						
Простір і середовище в образотворчому мистецтві						
Тема 1. Рисунок натюрморту в інтер'єрі.			8			
Тема 2. Міський пейзаж.						25
Разом за ЗМ1			8			25
Змістовий модуль 2.						
Пластика та образна виразність людської фігури						
Тема 1. Замальовки оголеної моделі.						26
Тема 2. Оголена чоловіча модель. Образне рішення.			10			
Разом за ЗМ 2			18			26
Усього годин	69		18			51

Структура змісту навчальної дисципліни 2 семестр

Назви змістових модулів і тем навчальних занять	Кількість годин					
	денна форма					
	усьо го	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7
Змістовий модуль 1.						
Образ людини в портреті, фігурі та костюмі						
Тема 1. Портрет людини.						25
Тема 2. Одягнена модель. Образне рішення.						26
Тема 3. Замальовки фігури людини.			8			
Тема 4. Одягнена жіноча модель. Тематична постановка.			10			
Разом за ЗМ1			18			51
Усього годин	69		18			51

Структура змісту навчальної дисципліни 3 семестр

Назви змістових модулів і тем навчальних занять	Кількість годин					
	денна форма					
	усьог о	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7
Змістовий модуль 1.						
Художньо-пластичне та композиційне трактування фігури людини						
Тема 1. Фігура людини в інтер'єрі. Просторово-конструктивне вирішення.						26
Тема 2. Багатофігурна постановка. Композиційне та образне рішення.						26
Тема 3. Швидкі начерки та замальовки фігури людини в русі.			10			
Тема 4. Творчий рисунок фігури людини за натурою.			10			
Разом за ЗМ1			20			52
Усього годин	72		20			52

Тематика практичних занять з переліком питань

№	Назва теми (питання/завдання)
1	Тема 1. Рисунок натюрморту в інтер'єрі 1. Які етапи виконання академічного рисунка натюрморту? 2. Які правила komponування натюрморту на площині аркуша? 3. Що таке конструктивна побудова предметів?

Порядок розроблення, затвердження та перегляду робочої програми освітнього компонента у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича
Затверджено Вченою радою університету, протокол № 8 від 22 червня 2026 р.

	4. Як визначити пропорції предметів у натюрморті? 5. Які закони лінійної перспективи застосовуються під час побудови інтер'єру? 6. Як передати просторові плани в інтер'єрі? 7. Якими засобами передається об'єм предметів? 8. Які особливості світлотінньового моделювання форми? 9. Як передати матеріальність предметів? 10. Які типові помилки виникають під час побудови натюрморту? 11.
2	Тема 2. Міський пейзаж 1. Які особливості композиції міського пейзажу? 2. Що таке лінійна перспектива? 3. Як визначаються точки сходження? 4. Які особливості побудови архітектурних форм? 5. Як передати масштаб споруд? 6. Як зобразити просторову глибину міського середовища? 7. Яке значення має повітряна перспектива? 8. Як передати освітлення у міському пейзажі? 9. Які графічні матеріали найдоцільніше використовувати? 10. Які вимоги до завершеного рисунка міського пейзажу? 11.
3	Тема 3. Замальовки оголеної моделі 1. Яке значення короткочасних замальовок? 2. Які основні пропорції людської фігури? 3. Як визначити вісь рівноваги? 4. Які особливості конструктивної побудови тіла людини? 5. Як передати пластику людської фігури? 6. Як зображаються основні групи м'язів? 7. Як передати характер пози? 8. Які матеріали використовують для швидких замальовок? 9.
4	Тема 4. Оголена чоловіча модель. Образне рішення 1. Які особливості побудови чоловічої фігури? 2. Які пропорції характерні для чоловічого тіла? 3. Як передати анатомічну будову фігури? 4. Як створити цілісний художній образ? 5. Як передати світлотінню пластику тіла? 6. Як узагальнювати форму без втрати конструкції? 7. Які критерії завершеності академічного рисунка? 8. Які основні помилки виникають під час виконання тривалого рисунка?
5	Тема 5. Портрет людини 1. Які пропорції голови людини?

	2. Які конструктивні особливості побудови голови? 3. Як визначаються осьові лінії обличчя? 4. Як передати індивідуальні особливості моделі? 5. Як моделюється форма голови світлотінню? 6. Які особливості рисунка голови в різних поворотах? 7. Які типові помилки трапляються під час побудови портрета? 8. Які критерії оцінювання академічного портрета? 9.
6	Тема 6. Одягнена модель. Образне рішення 1. Які особливості побудови одягненої фігури? 2. Як форма тіла впливає на форму одягу? 3. Як будуються складки тканини? 4. Як передати фактуру тканини? 5. Як створити образне рішення постановки? 6. Якими засобами підкреслюється характер моделі? 7. Як досягти цілісності композиції? 8. Які вимоги до завершеного рисунка?
7	Тема 7. Замальовки фігури людини 1. Яке значення короткочасних рисунків? 2. Як швидко визначити пропорції фігури? 3. Як передати рух людини? 4. Як визначити основні конструктивні лінії? 5. Як працювати різними графічними матеріалами? 6. Як узагальнювати форму? 7. Які типові помилки виконання начерків?
8	Тема 8. Одягнена жіноча модель. Тематична постановка 1. Які особливості жіночої фігури? 2. Як побудувати тематичну композицію? 3. Як передати взаємозв'язок фігури та реквізиту? 4. Як створити художній образ? 5. Як передати пластику тканини? 6. Які композиційні засоби використовуються? 7. Які критерії оцінювання творчої постановки? 8. Які вимоги до підсумкової роботи?
9	Тема 9. Фігура людини в інтер'єрі. Просторово-конструктивне вирішення. 1. Які особливості побудови фігури в інтер'єрі? 2. Як визначити просторове положення моделі?

	3. Як поєднати побудову інтер'єру та людської фігури? 4. Як застосовується перспектива в інтер'єрі? 5. Як передати взаємозв'язок людини з предметним середовищем? 6. Які особливості світлотіньового вирішення інтер'єру? 7. Як досягти цілісності композиції? 8. Які критерії оцінювання роботи?
10	Тема 10. Багатофігурна постановка. Композиційне та образне рішення 1. Які принципи побудови багатофігурної композиції? 2. Як визначити композиційний центр? 3. Як передати взаємодію кількох персонажів? 4. Як уникнути композиційної перевантаженості? 5. Як організувати просторові плани? 6. Як передати характер і настрої композиції? 7. Які особливості образного вирішення багатофігурної постановки? 8. Які критерії оцінювання композиції?
11	Тема 11. Швидкі начерки та замальовки фігури людини в русі 1. Які особливості побудови фігури в русі? 2. Як передати динаміку пози? 3. Що таке вісь руху? 4. Як швидко визначити пропорції? 5. Як узагальнювати форму? 6. Які графічні матеріали найефективніші для начерків? 7. Які типові помилки виникають під час передачі руху? 8. Яке значення мають короточасні начерки у професійній підготовці художника?
12	Тема 12. Творчий рисунок фігури людини за натурою 1. Які етапи виконання творчого академічного рисунка? 2. Як поєднати академічну побудову та художній образ? 3. Які засоби художньої виразності використовуються? 4. Як створити композиційну цілісність? 5. Як передати характер і психологічний стан моделі? 6. Які засоби використовуються для узагальнення форми? 7. Які вимоги висуваються до підсумкової роботи? 8. За якими критеріями оцінюється творчий академічний рисунок?

Завдання для самостійної роботи студентів

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Завдання 1 семестру		
1	Міський пейзаж.	25
2	Замальовка оголеної моделі.	26
Завдання 2 семестру		
3	Портрет людини.	25
4	Одягнена модель. Образне рішення.	26
Завдання 3 семестру		
5	Фігура людини в інтер'єрі. Просторово-конструктивне вирішення.	26
6	Швидкі начерки та замальовки фігури людини в русі.	26
Всього разом		154

Контроль виконання завдань, винесених на самостійне опрацювання проводиться в рамках модульного контролю відповідно до тем змістових модулів. Бали за цю роботу входять у загальну кількість балів за конкретний модуль.

Методи навчання

Форми навчання – це проблемні й оглядові лекції, заняття із застосуванням комп'ютерної та телекомунікаційної техніки, відеозаняття і відеоконференції засобами Google Meet, Zoom.

Методи: проблемний виклад матеріалу, виконання копій та замальовок з робіт відомих майстрів образотворчого мистецтва, консультації, дистанційні консультації та ін., спрямовані на активізацію і стимулювання навчально-пізнавальної діяльності студентів.

Підходи до навчання: проблемно-орієнтований, діяльнісний, комунікативний, професійно -орієнтований, міждисциплінарний підходи.

Реалізація навчального процесу здійснюється під час практичних, самостійної поза аудиторної роботи, консультацій з викладачем.

Для **формувань умінь та навичок** застосовуються такі **методи навчання:**

Порядок розроблення, затвердження та перегляду робочої програми освітнього компонента у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича
Затверджено Вченою радою університету, протокол № 8 від 22 червня 2026 р.

- вербальні/словесні (*пояснення, розповідь, бесіда, інструктаж*);
- наочні (*спостереження, ілюстрація, демонстрація*);
- практичні (*проведення практики*);
- пояснювально-ілюстративний або інформаційно-рецептивний, який передбачає пред'явлення готової інформації викладачем та її засвоєння студентами;
- метод проблемного викладу матеріалу на практичних заняттях.

Система контролю та оцінювання

- методи контролю

Попередній контроль здійснюється з діагностичною метою перед вивченням нового модуля чи теми, засвоєння якого має ґрунтуватись на раніше вивченому матеріалі або на початку навчального семестру для з'ясування рівня підготовки студентів з освітнього компонента, щоб намітити організацію їх навчально-пізнавальної діяльності.

Попередній контроль може проводитись у формі контрольного зрізу на залишкові знання з обов'язковим аналізом результатів в кожній академгрупі.

- форми контролю

Поточний контроль здійснюється у повсякденній навчальній роботі, він полягає у систематичному спостереженні викладача за навчальною діяльністю студентів на занятті і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи.

З освітнього компоненту «Рисунок» найоптимальнішою формою проведення поточного контролю є рубіжний перегляд практичних завдань, який проводиться після опрацювання кожного змістовного модуля. Перед студентами, які не засвоїли матеріалу модуля, не виконали практичного завдання чи отримали бали на початковому рівні, ставиться вимога обов'язкового його доопрацювання; для цього їм надається необхідна допомога і визначається термін повторного рубіжного перегляду.

Студент має право на перездачу змістовного модуля, щоб отримати більшу кількість балів.

Підсумкове оцінювання здійснюється наприкінці семестру або по завершенню вивчення навчальної дисципліни. Під час семестрового контролю враховуються результати здачі усіх видів навчальної роботи. Підсумковий контроль проводиться у вигляді перегляду всіх практичних робіт, згідно з навчальним планом.

Оцінка, отримана студентом під час перегляду, є основною оцінкою, яка вказує на рівень підготовки студента.

Критерії оцінювання поточного та підсумкового контролю

Розподіл балів, які отримують студенти

Приклад для заліку (1,2 семестр)

Поточне тестування та самостійна робота									Залік	Сума
Змістовий модуль №1,2					Змістовий модуль № 1					
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	40	100
6	6	6	6	6	7	7	8	8		

Приклад для екзамену (3 семестр)

Поточне тестування та самостійна робота							екзамен	Сума
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2					
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	40	100
10	10	10	7	7	8	8		

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	
	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Відмінно	A (90-100)	відмінно
Добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
Задовільно	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
Незадовільно	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим самостійним опрацюванням освітнього компонента до перескладання

А – «зараховано» (90–100 балів) – студент демонструє ґрунтовне та всебічне засвоєння навчального матеріалу, здатність творчо застосовувати теоретичні знання у практичній діяльності. Володіє сучасними та традиційними техніками образотворчого мистецтва і оформлення на високому рівні. Вільно інтегрує знання про матеріали та технології, проявляє самостійність у генеруванні ідей, відзначається креативністю та дотриманням історико-культурних контекстів у своїй роботі. Проєкти виконані професійно, з високим ступенем завершеності та художньої якості.

В, С – «зараховано» (70–89 балів) – студент впевнено володіє змістом курсу та рекомендованою літературою, демонструє добрі практичні навички. Виконує завдання відповідно до основних вимог, хоча допускає незначні недоліки чи неточності у процесі розробки та реалізації проєкту. Роботи свідчать про розуміння принципів композиції й проектування, але іноді бракує уваги до деталей чи глибини опрацювання окремих аспектів.

Д, Е – «зараховано» (50–69 балів) – студент володіє базовими знаннями курсу, проте не завжди здатний правильно їх застосувати під час виконання завдань. Можливе неповне розуміння поставлених цілей та наявність суттєвих неточностей у роботі. Виконані проєкти потребують додаткових коригувань, студент не завжди впевнено користується техніками та матеріалами. Роботи характеризуються браком уваги до деталей і неповною інтерпретацією творчих ідей.

FX – «не зараховано» (з можливістю повторного складання, 35–49 балів) – студент демонструє поверхове засвоєння теоретичного матеріалу та значні труднощі у практичному виконанні завдань. Невпевнене розуміння вимог курсу призводить до серйозних помилок у роботах. Роботи відзначаються відсутністю глибини, неточностями у техніці та композиції, низьким рівнем самостійності.

F – «не зараховано» (з обов'язковим повторним проходженням курсу, 1–34 бали) – студент не оволодів основними знаннями й уміннями, необхідними для засвоєння дисципліни. Не здатний виконувати практичні завдання на належному рівні, не опанував ключові поняття, методи та технології, що використовуються у декоративно-прикладному мистецтві та художньому оформленні. Роботи демонструють відсутність самостійності, творчого підходу і базових виконавських навичок. Часті пропуски занять суттєво погіршують кінцевий результат.

Перелік питань для самоконтролю та підсумкового контролю навчальних досягнень студентів

1. Як трактують визначення «Рисунок» ?
2. На які види можна поділити рисунки залежно від призначення?
3. Перерахуйте види візуального мистецтва?
4. Назвіть основні засоби створення рисунку?

5. Перерахуйте основні види графіки?
6. Назвіть жанр образотворчого мистецтва в творах якого зображають людину?
7. Як називають поєднання окремих елементів чи предметів в одне ціле?
8. Яка геометрична фігура лежить в основі великої форми носа?
9. Назвіть головну опорну точку при зображенні голови людини?
10. Яка геометрична форма лежить в основі схеми будови ока. Фас?
11. Назвіть найбільш динамічну частину обличчя?
12. Яка з частин голови людини відрізняється найбільшою різноманітністю форм?
13. Яка кількість кісток входить у склад мозкового відділу черепа людини?
14. На якому етапі академічний рисунок вважається завершеним?
15. Який із пальців кисті та стопи людини має дві фаланги?

Зарахування результатів неформальної освіти

У межах поточного контролю до рейтингу здобувача вищої освіти можуть зараховуватися додаткові бали за результати навчання, здобуті шляхом неформальної та/або інформальної освіти, за умови наявності відповідного сертифіката, свідоцтва або іншого документа, що підтверджує їх здобуття. Зазначені результати мають відповідати змісту та/або тематиці навчальної дисципліни.

Визнання та зарахування результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти, здійснюється відповідно до **«Порядку визнання у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти»**.

https://media.chnu.edu.ua/media/4g5fzssb/poriadok-vyznannia-rezultativ-navchannia-zdobutykh-shliakhom-neformalnoi-ta-abo-informalnoi-osvity.pdf?_gl=1*_lrmid27*_ga*M_TUwMjIxMDQzMS4xNzA3NDk2Mjk5*_ga_Q6273NZQ6Z*czE3ODg3NjU2MzAkbnzEwNDQkZzEkdDE3ODg3NjkxNTckajYwJGwwJGgw ;

Доступність інформації для учасників освітнього процесу щодо визнання результатів неформальної освіти забезпечується через оприлюднення вище зазначених документів на офіційному сайті ЧНУ (<https://www.chnu.edu.ua/universitytet/normatyvni-dokumenty/>).

Рекомендована література:

Основна

1. **Луміс Е.** *Рисунок фігури людини: не шкодуючи сил*. Київ: ArtHuss, 2024.
2. **Баммес Г.** *Зображення фігури людини*. Берлін, 2007.
3. **Лі М.** *Основи навчального академічного рисунка: навчальний посібник*. Київ: Преса України, 2021.

4. **Туманов І. М.** *Рисунок, живопис, скульптура: навчальний посібник*. Львів: Аверс, 2010.
5. **Куленко М. Я.** *Основи композиції в образотворчому мистецтві: навчальний посібник*. Київ: КНУБА, 2001.
6. **Антонович Є. А., Шпільчак В. А.** *Малюнок і живопис: методичні рекомендації*. Київ, 1990.

Допоміжна

1. **Паранюшкін Р. В., Трофимова Е. Н.** *Рисунок фігури людини: навчальний посібник*. Санкт-Петербург: Лань, 2021.
2. **Макушин В. Ю.** *Рисунок у просторі й часі: навчальний посібник*.
3. **Гуржій І. А., Коршунов Д. О.** Алгоритм опанування начерків і замальовок фігури людини здобувачами вищої освіти мистецьких спеціальностей // *Естетика і етика педагогічної дії*. 2025. № 31. С. 197–205.
4. **Жиров В. В.** *Академічний рисунок: навчально-методичні матеріали*. Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, 2017.

Інформаційні ресурси

1. [Академічний рисунок — навчально-методичні матеріали](#)
2. [ArtCraft — академічний рисунок: фігура людини з натури та скетчинг](#)
3. **Steven Michael Hampton — Process examples: Gesture to Anatomy** — показано послідовність роботи: від начерку й жесту до конструктивної побудови та анатомічного опрацювання фігури. [Переглянути відео](#)
4. **Multiple-Figure Composition Demonstration: Preparation**. Підготовчий етап створення багатофігурної композиції — композиційні пошуки та thumbnail-ескізи. [Переглянути відеоурок](#)

Політика академічної доброчесності

Дотримання політики щодо академічної доброчесності учасниками освітнього процесу при вивченні освітнього компонента регламентовано чинними документами ЧНУ:

- «Кодекс академічної доброчесності та етики Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича»
<https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/kodeks-akademichnoi-dobrochesnosti-ta-etyky-chernivetskoho-natsionalnoho-universytetu-imeni-yurii-fedkovycha/>
- «Положенням про виявлення та запобігання академічного плагіату у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича»
<https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/polozhennia-pro-vyi>

[avlennia-ta-zapobihannia-akademichnomu-plahiatu-u-chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yurii-fedkovycha/](https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/polityka-vykorystannia-shtuchnoho-intelektu-v-chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yurii-fedkovycha/)

- «Політика використання штучного інтелекту в Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича»
<https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/polityka-vykorystannia-shtuchnoho-intelektu-v-chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yurii-fedkovycha-zi-zminamy-zatverdzheny-vchenoiu-radoiu-chnu-imeni-yurii-fedkovycha/>

Використання здобувачами освіти інструментів штучного інтелекту (ШІ) під час виконання навчальних завдань:

- допускається за умови дотримання принципів академічної доброчесності (здобувач освіти несе відповідальність за зміст, достовірність і результати поданої роботи, а у разі використання ШІ зобов'язаний зазначити факт і спосіб його застосування);
- не допускається використання ШІ як заміни самостійного виконання завдань або з метою порушення вимог академічної доброчесності;
- додаткові обмеження чи вимоги щодо використання ШІ *можуть визначатися* викладачем в освітньому процесі для конкретних видів навчальної діяльності відповідно до особливостей дисципліни.